

OP Media/OP Turun Seutu/BLOGI, 22.3.2023

<https://www.op-media.fi/op-turun-seutu/blogi-yhteistoiminnallinen-ihmiskuvvasivu/>

Blogi 1

Kirjoittajat:

Eliisa Troberg, työelämäprofessori, Turun yliopisto

Sami Karhu, työelämäprofessori, Vaasan yliopisto

Yhteistoiminnallinen ihmiskuva

”Kun ihmiset sisäistävät, mistä osuustoiminnassa on kysymys, se saa heidän parhaat puolensa esiin. Malli karsii niitä, jotka tavoittelevat vain omaa etuansa. Heille on muut pelikentät.”

Kenties tämä osuustoimintavaikuttajan näkemys sattuvalla tavalla kuvastaa osuustoiminnan ihmiskuvaa käytännön työn tasolla. Tulee suoristaa oma selkäranka ja toimia yhteisön päämäärien eteen. Siinä tulee samalla ajetuksi omakin asia. Osuustoiminnan ihmiskuva syntyi institutionalisoidun epätasa-arvon aikana 1800-luvulla. Se oli ideologista dynamiittia eikä kaikkien sulatettavissa.

Ihmiskuva ei ole yleinen aihe taloudellisesta toiminnasta puhuttaessa. Kuitenkin talous toimii ihmisten aikomusten, päätösten ja tekojen toimesta. Sillä, mitä ajattelemme ihmisestä ja hänen ominaisuuksistaan ja toiminnasta, on merkitystä ihmisille ja yritystemme toiminnalle. Ihmiskuvan tarkastelu vie meidät astetta syvemmälle erilaisten motiivien tutkiskeluun.

Erilaisia ihmiskuvia

Ihmiskuva on käsitys siitä, millainen on ihmisen perusolemus ja mitkä tekijät määrittelevät hänen toimintaansa. Talousteorioissa puhutaan yleisesti homo economicus -ihmiskuvasta. Tämän ihmiskuvan mukaan ihminen on omaa etua maksimoiva yksilö, joka toimii rationaalisesti.

Osuustoiminnan ihmiskuva eroaa homo economicus -ihmiskuvasta siinä, että se on laajempi ja yhdistää piirteitä useammasta ihmiskuvasta. Itä-Suomen yliopiston emeritusprofessori Juhani Laurinkari on tarkastellut osuustoiminnan ihmiskuvaa teoksessaan Osuustoiminnan arvot ja ihmiskuva (2022). Hän näkee osuustoiminnan

moniulotteisena toimintajärjestelmänä ja samaa lajia on ihmiskuvakin. Siinä on elementtejä homo politicus-, homo ethicus- ja homo economicus-ihmiskuvista.

Homo politicus edustaa ihmiskuvan sosiaalista puolta, homo ethicus eettistä ihmistä ja homo economicus rationaalista päätöksentekijää. Näistä kaikista elementeistä rakentuu homo co-operativus, osuustoiminnan yhteistoiminnallinen toimija. homo politicus ilmentää sosiaalista ja solidaarista ihmistä, joka on halukas liittymään yhteen muiden kanssa sekä harjoittamaan yhteistoimintaa. Tärkeää on tahto yhteistoimintaan ja yhteiseen menestykseen. Homo ethicus edellyttää, että toimitaan solidaarisesti, muiden etuja samalla tavalla kunnioittaen kuin omiaan. Tässä ollaan lähellä altruistista ihmiskuvaa.

Osuustoiminnan ihmiskuvaan, homo co-operativukseen, liittyy aina ajatus taloudellisesta toiminnasta ja menestyksestä. Osuustoiminta on viime kädessä jäsentensä hyvinvoinnin vuoksi rakennettu taloudellinen organisoituma. Näin myös homo economicus-ihmiskuva niveltyy osaksi homo co-operativus ihmiskuvaa. Homo co-operativus -toimijaa voidaankin luonnehtia sekä egoistiseksi että solidaristiseksi. Ihmisillä on osuustoiminnassa omia tavoitteita, joita hoidetaan yhteisin järjestelyin. Samoin ihmiset voivat tavoitella samaan aikaan omaa ja yhteistä taloudellista etua ilman, että ne ovat ristiriidassa keskenään.

Ihmiskuva ja arvot liittyvät vahvasti toisiinsa. Ne yhdessä muovaavat osuustoiminnan identiteettiä. Osuustoiminnan arvot kertovat siitä ihmiskuvasta, mikä on osuustoiminnan perustassa. Arvoissa tulevat esille osuustoiminnan taloudelliset, sosiaaliset ja eettiset ulottuvuudet.

Osuustoiminnan kansainvälisiä arvoja ja periaatteita ollaan parhaillaan tarkistamassa. Tämän työn yksi viesti on, että osuuskuntien tulisi toimia rohkeasti oman identiteettinsä mukaisesti.

Ihmiskuva taloudellisiin keskusteluihin

Ihmiskuva olisi syytä ottaa aktiivisesti esille talouteen liittyvissä pohdinnoissa sekä koulutuksessa. Tähän suuntaan olemme jo menossa esimerkiksi vastuullisuuskeskustelun myötä. Vastuullisuudesta on tullut entistä tärkeämpi teema yritysten toiminnassa ja viestinnässä. Myös yritystoiminnan taustalla vaikuttavasta ihmiskuvasta rohkeammin viestiminen herättäisi monissa ihmisissä kiinnostusta.

Ihmiset kykenevät yhteistyöllä tavoittelemaan ihmiskeskeistä ja vastuullista liiketoimintaa. Tämä on ideaali, jonka saavuttaminen on vaativaa, mutta johon osuustoiminnassa kannustetaan. Yhteistyön opetteleminen olisi tärkeää jo lapsuudessa. Koulutuksen eri asteilla olisi hyvä avata ihmiskuvia ja tarkastella, miten ne vastaavat kestävään kehitykseen.

Ihmiskuvat muovaavat tulevaisuuttamme

Näkemyksellämme ihmisestä ja hänen motiiveistaan on suurta merkitystä siihen, millaiseksi luomme tulevaisuutemme. Maailmassa vallitsevat haasteet kuten ilmaston muutos, sodat ja talouden ongelmat edellyttävät valtioiden ja ihmisten välistä hyvin toimivaa yhteistyötä. Osuustoiminnalla voi olla tässä kasvava rooli, kun ihmiset sisäistävät, mistä osuustoiminnassa on kysymys.